

امارت اسلامی افغانستان
وزارت ارشاد، حج و اوقاف
ریاست ارشاد و انسجام امور مساجد
آمریت ارشاد و دعوت
مدیریت عمومی تنظیم خطبه ها

رهنمای خطبه روز جمعه مؤرخ: ۱۴۴۳/۱۰/۶ هجری قمری مطابق ۱۴۰۱/۲/۱۶ هجری شمسی

ادا نمودن فریضه حج و مسائل آن

الحمد لله الذي فرض لعباده حجَّ بيته الحرام، وجعله سبباً لرفع الدرجات ومحو الآثام، والصلاة والسلام علي سيد الأنام، وخير من طاف بالبيت الحرام، وعلي آله وصحبه البررة الكرام، أما بعد :

قال الله سبحانه وتعالى في كتابه الفرقان: {وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ} آل عمران : ۹۷

وقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: (مَنْ حَجَّ لِيهِ فَلَمْ يَزِفْهُتْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وُلِدَتْهُ أُمُّهُ) صحيح البخاري
حضر محترم!

حج همان مناسکی است که در طی قرون و اعصار و ادیان اداء شده است، خانه کعبه اولین خانه ای است که بخاطر استفاده دنیوی و اخروی انسانها تهداب گذاری شده است.

حج یک وظیفه ای دینی است که بر بسیاری از مبادی و اصول استوار است و تحقق حج بدون تحقق آن مبادی ممکن نیست، اگر حج همگانی و همیشگی بوده هم آن اصول اعتقادی و مبادی فکری دارای کلیت و دوام میباشند چون حج یک دستور جدای از آن اصول اعتقادی نیست و بدون آنها مقبول نخواهد بود.

حج یکی از بارزترین و ظاهر ترین برنامه های جهان شمول اسلام هست. چون که ماه مبارک رمضان گذشت خداوند طاعات و عبادات تان را به درگاه خود قبول نماید، و حال ماه شوال المکرم است که از جمله ماه های حج شمرده میشود.

در این شروع این ماه آمادگی برای حج گرفته میشود کسانی که در این سال نوبت حج شان است باید به سفر حج آمادگی و یاد گرفتن مسائل مربوط به حج و تدابیر لازم را داشته باشند

تعریف لغوی و اصطلاحی حج:

حج در لغت به معنی قصد کردن را گویند.

و در اصطلاح قصد مکان خاص، در زمان خاص و به افعال خاص ادا میگردد. (التبیین/ درالمختار)
افعال حج عبارت است از نیت و اراده، احرام، طواف، نماز، سعی بین صفا و مروه، و قوف در عرفات، سپری نمودن شب در مزدلفه، ایام تشریق، جمرات، قربانی کردن که با انجام این افعال خود را به خزائن عبودیت میرساند.

حکم حج:

حج شعیره ای از شعایر بزرگ اسلام و رکنی از ارکان دین است، خداوند متعال حج را یک بار در عمر فرض ساخته است. حج بالای مسلمان آزاد و مکلف که توان جسمی و مالی داشته باشد فرض است.

خداوند متعال میفرماید: {وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ} آل عمران : ۹۷

ترجمه: و برای خدا، حج آن خانه بر عهده مردم است (البته بر) کسی که بتواند به سوی آن راه یابد و هر که کفر ورزد، پس (بداند که) خدا از جهانیان بی نیاز است .

و خداوند جل جلاله فرموده است: (وَإِذْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ، لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنَ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعَمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ، ثُمَّ لِيُقْضَىٰ لَهُمْ وَأَلْيَوْمًا يُدْورُهُمْ وَأَلْيَوْمًا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ) { الحج : ٢٧ - ٢٩ }

ترجمه: و در میان مردم اعلان کن که برای ادای فریضه حج پیاده و سواره بر هرشتری لاغری که راه های دور و درازی را می پیمایند، بیایند؛ تا به منافع دنیوی و دینی شان حاضر شوند و نام الله را در روزهای معینی بر آنچه که الله جل جلاله از چهارپایان به ایشان داده است ببرند، پس از ذبح این حیوانات شما خودتان از آن بخورید و نیازمند بی نوارا بخورانید؛ بعد از آن حجاج باید آلودگیها (و چروک و کثافات بدن و موی و ناخن) را از خود بر طرف سازند و به نذر هائی که کرده اند وفا کنند، و باید در اطراف خانه قدیمی یعنی کعبه طواف کنند.

در حدیث شریف آمده است: و عن أبي هريرة - رضي الله عنه - ، قَالَ : خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - ، فَقَالَ : (أَيُّهَا النَّاسُ ، قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ الْحَجَّ فَحُجُّوا) رواه مسلم

ترجمه: از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم یکبار به ما وعظ و نصیحت می نمود و اینطور فرمودند که یقیناً الله تعالی حج را بالای شما فرض گردانیده پس حج نمائید.
فضایل حج:

١ - حج از جمله افضل الاعمال است: طوریکه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: (عن ابی هریره رضی الله عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم سئل ای الاعمال افضل؟ فقال: ایمان بالله ورسوله قیل ثم ماذا؟ قال الجهاد فی سبیل الله؟ قیل ثم ماذا؟ قال: حج مبرور) بخاری

ترجمه: از ابی هریره رضی الله تعالی عنه روایت است که از رسول الله صلی الله علیه وسلم سوال شد که کدام اعمال بهتر است پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: ایمان به الله تعالی و رسول آن، باز سوال شد بعد از آن چی است: گفت جهاد در راه الله باز سوال شد بعد از آن چیست؟ گفت حج مبرور.

در حدیث دیگر آمده: از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: (العمرة الى العمرة كفارة لما بينهما، والحج المبرور ليس له جزاء الا الجنة) متفق عیه

ترجمه: عمره تا عمره دیگر کفاره بین آن دو است حج مقبول (که با اخلاص و طبق روش پیامبر صلی الله علیه وسلم و از مال حلال و در آن گناه نباشد) جز بهشت پاداشتی ندارد.

٢ - حج گناهان را محو میکند:

و عن أبي هريرة رض قال : قال النبي صلي الله عليه وسلم : « مَنْ حَجَّ هَذَا الْبَيْتَ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ ؛ رَجَعَ كَيَوْمِ وُلِدَتْهُ أُمُّهُ » . متفق عليه

ترجمه: ابوهریره رضی الله عنه گفت : پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: کسی که به این خانه (خدا) حج نماید و سخن فحش نگوید و فسق نرزد ، مانند روزی که مادرش او را زاده است به خانه برگردد .

عن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه ، قال : قال رسول الله صلي الله عليه وسلم : « تَابِعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَإِنَّهُمَا يُنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَالذُّنُوبَ كَمَا يَنْفِي الْكَبِيرُ حَبَبَ الْحَدِيدِ وَالذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَيْسَ لِلْحَجَّةِ الْمَبْرُورَةِ ثَوَابٌ إِلَّا الْجَنَّةُ » . الترمذی والنسائی

ترجمه: عبدالله بن مسعود رضی الله عنه گفت: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: حج و عمره را پیهم ادا کنید ، زیرا این دو فقر و گناهان را چنان دور کند که کوره آهنگران چرك آهن و طلا و نقره را دور کند، و حج مبرور ثوابی جز بهشت ندارد .

و عن جابر ، قال : قال رسول الله صلي الله عليه وسلم : « الْحُجَّاجُ وَالْعُمَرَاءُ وَفَدَالِهِ ؛ دَعَاهُمْ فَأَجَابُوهُ ، وَسَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ » رواه البزار وقال الهيثمي : رجاله ثقات

ترجمه: جابر رضي الله عنه گفت: پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: حج کننده ها و عمره کننده ها مهمانان خدا اند، خدای متعال آنها را دعوت نمود اجابت کردند و از او سوال کردند خدای متعال برای شان عطا کرد.

۳- حج جهاد شمرده شده است:

عن عائشة رضي الله عنها قالت يا رسول الله نرى الجهاد افضل العمل افلا نجاهد؟ قال لا لكن افضل الجهاد حج مبرور(بخاری)

ترجمه: از ام المومنین عایشه رضي الله عنها روایت است که گفت یا رسول الله صلی الله علیه وسلم دیدم که جهاد بهترین عمل هست آیا ما جهاد نکنیم؟ نبی علیه السلام فرمود: برای زنان بهترین جهاد حج مبرور است.

در حدیث دیگر روایت شده: (عن عائشة رضي الله عنها قالت قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم الا نخرج فنجاهد معك؟ فاني لا اراى عملاً فى القرآن افضل من الجهاد قال لا ولكن احسن الجهاد واجمله حج البيت حج مبرور) نسائی

ترجمه: از حضرت عایشه رضي الله عنها روایت است فرموده: که گفتم یا رسول الله آیا ما بیرون نشویم و جهاد نمائیم همراه شما؟ من ندیده ام در قرآن کریم هیچ عملی را افضل تر از جهاد نبی علیه السلام فرمود: نخیر برای شما زنان بهترین و نیکو ترین جهاد حج بیت الله و حج مبرور است.

حج از جمله بهترین اعمال خوانده شده است. حج مبرور همان است که شائبه ای از گناه با آن یکجا نشود، پاداش چنین حجاجی بهشت است.

پس خوشا به حال حجاجی که گناهان شان بخشیده شده و مهمانان خداوند علام الغیوب اند، خداوند آنها را دعوت نموده، آنها دعوت الله جل جلاله را اجابت کردند، و از او درخواست نمودند خداوند درخواست شان را برآورده ساخت.

انواع حج:

۱- حج قرآن: عبارت از آن حج است که حاجی نیت عمره و حج را یکجا نماید.

۲- حج افراد: حج مفرد عبارت از آن حج است که حاجی تنها نیت حج می نماید.

۶- حج تمتع عبارت از آن حج است که حاجی اول نیت عمره نموده و بعداً نیت حج را مینماید.

مناسک حج:

طواف کعبه معظمه، سعی صفا و مروه، وقوف عرفات، میبیت در مزدلفه، رمی جمرات، تراشیدن یا کوتاه نمودن موی سر، قربانی و شب گذاری در منا که همه این امور از خود زمانی معین و مکانی معین، ترتیب معین و مقدار معین دارند.

حکمت و فلسفه حج:

دین مقدس اسلام بخاطر اداء نمودن رکن بزرگ اسلام؛ حکمت اجتماع تمام مسلمانان جهان تعاون، همکاری و همدیگر پذیری است.

مانند جمع شدن مسلمانان در نمازهای پنج گانه، نمازهای جمعه، ادای نمازهای عیدین، که در هر کدام اینها حکمت های مختلف وجود دارد که یکی از آن جمله اجتماع مسلمانان برای ادا کردن فریضه حج است.

یکی از حکمت های ادای فریضه حج جمع شدن در وقت معین که همراهی نیک بختی اخروی، نیک بختی دنیوی را نیز همراه دارد.

حج از برای مسلمانان بهترین وسیله تعارف است چونکه مسلمانان از نقاط مختلف دنیا، به زبان های مختلف از اقوام مختلف جمع میشوند، این بهترین فرصت است برای شناخت یک دیگر و برای آگاهی از مشکلات یکدیگر و پیدا کردن راه حل برای آن مشکلات.

و حج برای مسلمانان جهان اسلام این درس را میدهد که در برابر دشمن مانند وقوف در عرفات در یک صف واحد قرار گرفته از شعایر دینی خویش در سراسر دنیا حمایت کنند.

موسم حج برای مشوره بهترین فرصت است که مسلمانان یکی دست دیگری را چگونه بگیرند و همچنان مراسم حج برای حل مشکلات امت اسلامی راه های بیرون رفت بخاطر جلو گیری از هر نوع دسیسه دشمنان اسلام است.

و همچنان مراسم حج برای مسلمانان ها برای تبادل منافع اقتصادی بهترین موقع است، دین مبارک اسلام بخاطر فائده گرفتن از این فرصت مسلمانان را رهنمائی های نموده است.

مراسم حج برای مسلمانان جهان بهترین تعبیر اخوت دینی است و درس مساوات برای جهانیان است که رنگ، نژاد، زبان، قوم، قبیله معیار نیست بلکه معیار برتری میان انسانها تقوا است.

حج زمینه دعوت اسلامی را در سطح جهان فراهم میکند.

امام کاسانی رح میفرماید: حکمت در تمام عبادات یا اظهار عبودیت است و یا شکر نعمت، و در حج هم اظهار عبودیت است و هم شکر نعمت.

در حج اظهار عبودیت بخاطری است که مسلمان به معبود خود تضرع و عاجزی مینماید و در ادای حج هم اظهار تضرع و تذلل برای معبود هست زیرا که حاجی احرام میپوشد و عاجزی و خاکساری خود را اظهار میکند و اسباب زینت را از خود دور میکند از خود، چنان تصویر پیش میکند مانند یک غلام به مالک خود درحالی که او بالای وی قهر باشد بخاطری که مالک بالای وی مهربان شود و بر او رحم نماید. هنگامیکه حاجی در عرفات وقوف میکند این مانند غلامی است که از مولای خویش نافرمانی کرده و در حضور وی به عاجزی ایستاده و ستایش او را میکند و از خطاهای خود بخشش میخواهد.

طواف بیت الله به این معنی است که در جای ایستاده میشود که آن به پروردگار منسوب است مانند غلامی به دروازه مولای خود ایستاده است و از او پناه میخواهد.

در ادای فریضه حج شکر گذاری بخاطری است که این مجموعه ای از عبادات مالی و بدنی است. به این لحاظ در حج هم ادای شکر گذاری عبادت مالی و بدنی هر دو است.

والسلام علیکم ورحمت الله وبرکاته